PHÁP LUẬT QUỐC TẾ VỀ HỘI ĐỒNG QUẢN TRỊ CHỒNG CHÉO - ĐỀ XUẤT HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VIỆT NAM

LÊ THỊ BÍCH THỦY
Đại học Đà Nẵng

Nhận bài ngày 25/3/2025. Sửa chữa xong 29/3/2025. Duyệt đăng 04/4/2025.

Abstract

Interlocking directorates are a common phenomenon worldwide, where an individual or a group of individuals simultaneously hold positions on the boards of multiple companies. This model can foster cooperation and experience sharing but also poses risks such as market manipulation, conflicts of interest, and reduced competition. Currently, Vietnamese law lacks clear regulations to control this phenomenon in competing businesses. The 2020 Law on Enterprises and the 2018 Law on Competition do not provide specific mechanisms to limit individuals from holding key positions in multiple related companies. Meanwhile, countries like the United States and Chile have implemented strict control measures. Therefore, studying international experiences and proposing legal reforms in Vietnam is essential to ensure market transparency and stability.

Keywords: *Board of Directors, interlocking, company.*

1. Đặt vấn đề

Hội đồng quản trị (HĐQT) có vai trò quan trọng trong việc định hướng chiến lược, giám sát hoạt động và đảm bảo lợi ích của doanh nghiệp cũng như cổ đông. Tuy nhiên, hiện tượng HĐQT chồng chéo (interlocking directorates), khi một cá nhân hoặc nhóm cá nhân đồng thời giữ vị trí trong HĐQT của nhiều doanh nghiệp khác nhau đang đặt ra nhiều thách thức đối với quản trị công ty và cạnh tranh trên thị trường Tuy nhiên, nếu không được kiểm soát chặt chẽ, mô hình này có thể dẫn đến xung đột lợi ích, thao túng thị trường, hạn chế cạnh tranh và làm suy giảm tính minh bạch của doanh nghiệp. Tại Việt Nam, Luật Doanh nghiệp 2020 và Luật Cạnh tranh 2018 và các văn bản pháp luật có liên quan khác chưa có quy định cụ thể về việc hạn chế một cá nhân nắm giữ vị trí quản lý trong nhiều doanh nghiệp có liên quan cũng như cơ chế kiểm soát những thành viên này. Điều này tạo ra khoảng trống pháp lý, làm gia tăng nguy cơ lạm dụng quyền lực, ảnh hưởng đến quyền lợi của cổ đông và tác động tiêu cực đến thị trường. Vì vậy, việc nghiên cứu kinh nghiệm quốc tế và đề xuất hoàn thiện pháp luật Việt Nam để kiểm soát HĐQT chồng chéo là vấn đề cần thiết, góp phần nâng cao tính minh bạch, hiệu quả quản trị doanh nghiệp và thúc đẩy cạnh tranh lành mạnh trong nền kinh tế.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái quát chung về hội đồng quản trị chồng chéo

Trong bất kỳ doanh nghiệp hay tổ chức nào, việc xác định chiến lược phát triển và giám sát hoạt động là yếu tố then chốt để đảm bảo sự tăng trưởng bền vững, đặc biệt là đối với mô hình công ty cổ phần – nơi các quyết định quan trọng không chỉ ảnh hưởng đến nội bộ doanh nghiệp mà còn tác động đến cổ đông, nhà đầu tư và thị trường. Để thực hiện nhiệm vụ này, một cơ quan quản lý cấp cao được thành lập nhằm định hướng hoạt động, kiểm soát việc điều hành và đưa ra các quyết sách quan trọng – đó chính là HĐQT. Theo Luật Doanh nghiệp năm 2020, HĐQT là cơ quan quản lý công ty, có quyền nhân danh công ty để quyết định, thực hiện các quyền và nghĩa vụ của doanh nghiệp, trừ những quyền thuộc thẩm quyền của Đại hội đồng cổ đông [1]. Một trong những quy định đáng chú ý của Luật

Email: thuy.ltb@due.edu.vn

Doanh nghiệp 2020 là tại Điều 155, theo đó một cá nhân có thể đồng thời làm thành viên HĐQT của nhiều công ty khác nhau. Điều này đã dẫn đến một hiện tượng phổ biến trong quản trị doanh nghiệp hiện nay, được gọi là "HĐQT chồng chéo (interlocking directorates)". Hiện tượng này xảy ra khi một cá nhân không chỉ giữ vị trí thành viên HĐQT của một công ty mà còn đảm nhiệm vai trò tương tự hoặc tham gia vào ban lãnh đạo của một hoặc nhiều doanh nghiệp khác.

Trên thế giới, quy định về HĐQT chồng chéo có sự khác biệt giữa các quốc gia. Chẳng hạn, theo luật chống độc quyền của Mỹ, việc một cá nhân tham gia vào nhiều HĐQT không bị coi là vi phạm pháp luật, miễn là các công ty liên quan không có quan hệ cạnh tranh trực tiếp [2].

Tại Việt Nam, mặc dù Luật Doanh nghiệp 2020 cho phép cá nhân đảm nhiệm vai trò thành viên HĐQT ở nhiều công ty tuy nhiên, đối với thành viên HĐQT của công ty đại chúng được quy định tại Điều 275 Nghị định của Chính phủ số 155/2020/NĐ-CP quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật Chứng khoán (Nghị định 155/2020/NĐ-CP) như sau:

1. Thành viên Hội đồng quản trị phải đáp ứng các tiêu chuẩn và điều kiện theo quy định tại khoản 1, khoản 2 Điều 155 Luật Doanh nghiệp và Điều lệ công ty.

2. Chủ tịch Hội đồng quản trị không được kiêm nhiệm chức danh Tổng giám đốc (Giám đốc) của 01 công ty đại chúng.

3. Thành viên Hội đồng quản trị của một công ty đại chúng chỉ được đồng thời là thành viên Hội đồng quản trị tại tối đa 05 công ty khác.

Như vậy, thành viên HĐQT của một công ty đại chúng chỉ được đồng thời là thành viên HĐQT tại tối đa 05 công ty khác. Tuy nhiên, pháp luật hiện hành chưa đưa ra khái niệm rõ ràng về HĐQT chồng chéo cũng như các quy định cụ thể để kiểm soát rủi ro mà nó có thể gây ra. Khi một cá nhân làm thành viên HĐQT tại nhiều doanh nghiệp, có thể thấy được những mặt tích cực:

Một là, tận dụng kinh nghiệm và chuyên môn để nâng cao hiệu quả quản trị. Một cá nhân có nhiều năm kinh nghiệm quản lý tại nhiều doanh nghiệp có thể mang đến những hiểu biết sâu sắc về thị trường, tài chính, chiến lược phát triển và quản lý rủi ro. Việc tham gia vào nhiều HĐQT giúp họ có cái nhìn bao quát hơn về các xu hướng kinh doanh, từ đó đưa ra những quyết định chiến lược phù hợp cho từng doanh nghiệp.

Hai là, mở rộng mạng lưới quan hệ và tạo ra cơ hội hợp tác. Khi một thành viên HĐQT có mối liên hệ với nhiều doanh nghiệp sẽ có cơ hội kết nối các công ty với nhau, từ đó thúc đẩy sự hợp tác, mở rộng thị trường và tận dụng các nguồn lực chung.

Ba là, định hướng chiến lược sáng suốt và giảm thiểu rủi ro. Nhờ có góc nhìn đa chiều từ nhiều doanh nghiệp khác nhau, một cá nhân làm thành viên HĐQT ở nhiều công ty có thể đưa ra các chiến lược phát triển sáng tạo và phù hợp với bối cảnh thị trường.

Bốn là, cải thiện mô hình quản trị doanh nghiệp. Một người có nhiều kinh nghiệm trong lĩnh vực quản trị có thể mang đến những phương pháp quản trị hiệu quả hơn, giúp doanh nghiệp vận hành một cách minh bạch, tối ưu hóa quy trình ra quyết định và nâng cao hiệu suất hoạt động.

Tại Việt Nam, mặc dù Luật Doanh nghiệp 2020 chưa có quy định cụ thể về vấn đề này, nhưng trong bối cảnh nền kinh tế ngày càng hội nhập, việc bổ sung các quy định nhằm kiểm soát HĐQT chồng chéo là rất cần thiết. Điều này không chỉ giúp tăng cường tính minh bạch trong quản trị doanh nghiệp mà còn góp phần bảo vệ quyền lợi của cổ đông, đảm bảo sự cạnh tranh lành mạnh và thúc đẩy sự phát triển bền vững của thị trường.

2.2. Kinh nghiệm quốc tế về kiểm soát hội đồng quản trị chồng chéo

2.2.1. Hoa Kỳ

Quy định chống độc quyền (Clayton Act 1914, Section 8), Đạo luật Clayton năm 1914 là một trong những quy định quan trọng của luật chống độc quyền tại Hoa Kỳ nhằm ngăn chặn tình trạng kiêm

nhiệm trong HĐQT giữa các công ty cạnh tranh trực tiếp. Theo đó, một cá nhân không được đồng thời giữ chức vụ giám đốc hoặc người điều hành tại hai công ty nếu cả hai công ty đó hoạt động trong lĩnh vực thương mại và có thể là đối thủ cạnh tranh, trừ khi thuộc trường hợp ngoại lệ. Quy định này áp dụng khi mỗi công ty có tổng vốn, thặng dư và lợi nhuận chưa chia trên 10 triệu đô la. Tuy nhiên, một số trường hợp ngoại lệ cho phép một người có thể đảm nhiệm vị trí ở cả hai công ty nếu doanh số bán hàng cạnh tranh giữa hai công ty thấp hơn một mức nhất định. Cụ thể, nếu doanh số cạnh tranh của một công ty dưới 1 triệu đô la, hoặc dưới 2% tổng doanh số của công ty đó, hoặc nếu doanh số cạnh tranh của cả hai công ty dưới 4% tổng doanh số của mỗi công ty, thì việc kiêm nhiệm sẽ không bị cấm. Ngoài ra, tiêu chuẩn đánh giá việc đủ điều kiện làm giám đốc hoặc người điều hành dựa trên tình hình tài chính của công ty vào cuối năm tài chính gần nhất. Nếu một cá nhân đủ điều kiện vào thời điểm được bổ nhiệm, họ vẫn có thể tiếp tục giữ chức vụ trong một năm ngay cả khi công ty thay đổi tình trạng tài chính và không còn đáp ứng điều kiện ban đầu[1].

Cơ chế thực thi Mục 8 của Clayton Act chủ yếu do Ủy ban Thương mại Liên bang (FTC) giám sát. Cơ chế này bao gồm các biện pháp giám sát, điều tra, yêu cầu tự tuân thủ, xử phạt và phối hợp với Bộ Tư pháp Hoa Kỳ (DOJ) để đảm bảo hiệu quả thực thi. Trước hết, FTC tiến hành giám sát và điều tra các doanh nghiệp có dấu hiệu vi phạm quy định về HĐQT chồng chéo. Cơ quan này có thể chủ động thu thập thông tin từ báo cáo tài chính, dữ liệu công khai hoặc tiếp nhận khiếu nại từ các bên liên quan. Việc điều tra nhằm xác định xem có sự chồng chéo trong HĐQT của các công ty cạnh tranh hay không và mức độ ảnh hưởng của sự chồng chéo đó đối với thị trường. Tiếp theo, để đảm bảo tính linh hoạt và phù hợp với điều kiện kinh tế, FTC điều chỉnh ngưỡng tài chính hàng năm. Quy định này chỉ áp dụng đối với các công ty có tổng tài sản hoặc doanh thu vượt một mức nhất định. Ví dụ, đối với năm 2024, ngưỡng theo Mục 8 của Đạo luật Kích hoạt lệnh cấm đối với một số tư cách thành viên liên kết trong HĐQT công ty là 48.559.000 đô la cho Mục 8(a)(l) và 4.855.900 đô la cho Mục 8(a)(2)(A) [3]. Việc điều chỉnh giúp quy định luôn phù hợp với sự thay đổi của nền kinh tế và không gây gánh nặng không cần thiết cho các doanh nghiệp nhỏ. Điều đó có nghĩa là nếu một trong hai công ty có doanh thu hoặc tài sản dưới mức này, thì lệnh cấm không được áp dụng. Ngoài ra, một số lĩnh vực đặc thù như ngân hàng, công ty tín thác và một số tổ chức tài chính khác được miễn trừ khỏi quy định này, do các doanh nghiệp này chịu sự điều chỉnh của các luật chuyên ngành khác.

Khi phát hiện vi phạm, FTC thường ưu tiên yêu cầu tự tuân thủ, khuyến khích giám đốc hoặc thành viên vi phạm tự nguyện từ chức tại một trong hai công ty để tránh vi phạm luật. Phương pháp này giúp giảm thiểu tranh chấp pháp lý và tạo điều kiện để doanh nghiệp tự điều chỉnh theo đúng quy định. Nhưng nếu doanh nghiệp không tự nguyện chấp hành, FTC có thể đưa ra thư cảnh báo chính thức, yêu cầu điều chỉnh ngay lập tức để tránh vi phạm tiếp tục kéo dài. Trong những trường hợp vi phạm nghiêm trọng hoặc có dấu hiệu cố tình lách luật, FTC có thể khởi kiện và áp đặt hình phạt. Khi đó, cơ quan này có thể yêu cầu tòa án ban hành lệnh cấm hoặc xử phạt dân sự, buộc cá nhân hoặc doanh nghiệp vi phạm phải tuân thủ quy định một cách triệt để [3].

Ngoài ra, Bộ Tư pháp Hoa Kỳ (DOJ) – Bộ phận Chống độc quyền cũng có thể tham gia vào quá trình điều tra và xử lý, đặc biệt trong các trường hợp nghiêm trọng liên quan đến hành vi thông đồng hoặc lạm dụng vị thế thị trường [4]. Việc phối hợp giữa FTC và DOJ giúp tăng cường hiệu quả thực thi, đảm bảo rằng các công ty không thể lách luật hoặc lợi dụng sơ hở để duy trì quyền kiểm soát chéo.

Một số trường hợp nổi bật bao gồm Meta (Facebook), khi các thành viên HĐQT có liên quan đến các công ty công nghệ khác cũng hoạt động trong lĩnh vực mạng xã hội và dữ liệu số, ngành dược phẩm cũng chứng kiến nhiều trường hợp tương tự, khi các giám đốc có vai trò quan trọng tại các công ty sản xuất thuốc bị yêu cầu từ chức khỏi các đối thủ trực tiếp nhằm ngăn chặn nguy cơ cấu kết giá hoặc thao túng thị trường thuốc. Điều này cho thấy tầm quan trọng của quy định kiểm soát thành viên HĐQT

1) 15 USC 19: Interlocking directorates and officers, Đạo luật Clayton năm 1914, nguồn: https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:15%20section:19%20edition:prelim), truy cập 10/3/2025.

chồng chéo trong việc bảo vệ quyền lợi của người tiêu dùng, ngăn chặn hành vi độc quyền và duy trì sự minh bạch trong kinh doanh.

2.2.2. Chile

Chile tiếp tục khẳng định vai trò tiên phong trong việc quản lý và giám sát thị trường cạnh tranh bằng cách tăng cường các biện pháp ngăn chặn HĐQT chồng chéo (interlocking directorates). Sự tồn tại của các mối liên kết chồng chéo này có thể khiến các doanh nghiệp ngầm phối hợp thay vì cạnh tranh thực sự, gây bất lợi cho người tiêu dùng và làm suy yếu hiệu quả của thị trường. Chile đã sửa đổi Luật Cạnh tranh (Sắc lệnh số 211) vào năm 2017, đưa ra lệnh cấm rõ ràng đối với các cá nhân nắm giữ đồng thời vị trí giám đốc hoặc lãnh đạo tại hai hay nhiều doanh nghiệp cạnh tranh, với điều kiện tổng doanh thu của các doanh nghiệp này vượt quá 100.000 đơn vị fomento (UF), tương đương khoảng 3,5 triệu USD. Đây là một biện pháp quyết liệt nhằm ngăn chặn hành vi lũng đoạn thị trường ngay từ giai đoạn đầu, thay vì chỉ xử lý hậu quả sau khi các hành vi chống cạnh tranh đã xảy ra.

Một điểm đáng chú ý trong quy định của Chile là nguyên tắc xử lý vi phạm. Đối với các trường hợp HĐQT chồng chéo trực tiếp, quy định áp dụng nguyên tắc "vi phạm hiển nhiên" (per se), nghĩa là hành vi này bị xem là vi phạm mặc định mà không cần chứng minh tác động thực tế đến thị trường. Trong khi đó, các trường hợp chồng chéo gián tiếp, chẳng hạn như khi có sự kiểm soát chung hoặc cùng nguồn bổ nhiệm giữa các công ty cạnh tranh, sẽ được đánh giá theo nguyên tắc "rule of reason", tức là cơ quan chức năng sẽ xem xét tác động cụ thể của mối liên kết này trước khi đưa ra quyết định xử lý.

Cơ quan Công tố Kinh tế Quốc gia (Fiscalía Nacional Económica - FNE) là tổ chức chịu trách nhiệm chính trong việc giám sát và thực thi các quy định liên quan đến HĐQT chồng chéo. Trong những năm gần đây, FNE đã đẩy mạnh hoạt động điều tra và xử lý vi phạm trong các lĩnh vực có nguy cơ cao như tài chính, viễn thông và năng lượng. Những ngành này thường có sự tập trung cao, và việc các công ty đối thủ có chung thành viên trong HĐQT có thể dẫn đến những hành vi phản cạnh tranh như ấn định giá hoặc phân chia thị trường. Một số vụ kiện lớn đã được FNE đưa ra trước Tòa Bảo vệ Cạnh tranh Tự do (Tribunal de Defensa de la Libre Competencia - TDLC), trong đó tòa án kết luận rằng các mối liên kết chồng chéo này không chỉ làm suy yếu cạnh tranh mà còn tạo điều kiện cho hành vi thao túng thị trường. Những doanh nghiệp vi phạm bị buộc phải tái cơ cấu HĐQT để tuân thủ luật pháp, đồng thời chịu các chế tài nghiêm khắc nhằm răn đe.

Chính sách kiểm soát chặt chẽ HĐQT chồng chéo của Chile đã mang lại những tác động tích cực rõ rệt. Trước hết, nó góp phần nâng cao tính minh bạch trong quản trị doanh nghiệp, hạn chế khả năng các tập đoàn lớn sử dụng mạng lưới quan hệ để thao túng thị trường. Bên cạnh đó, chính sách này cũng giúp tăng cường niềm tin của nhà đầu tư, đặc biệt là các nhà đầu tư nước ngoài, khi họ nhìn thấy một môi trường kinh doanh minh bạch và công bằng hơn. Ngoài ra, việc thực thi mạnh mẽ các quy định chống chồng chéo trong HĐQT đã giúp Chile duy trì một thị trường cạnh tranh lành mạnh, khuyến khích đổi mới và nâng cao hiệu suất của doanh nghiệp [5].

2.3. Thực trạng pháp luật Việt Nam

Hiện nay, tại Việt Nam, hệ thống pháp luật bao gồm Luật Doanh nghiệp 2020, Luật Chứng khoán 2019 và Luật Cạnh tranh 2018 có nhiều quy định liên quan đến quản trị doanh nghiệp và bảo vệ môi trường cạnh tranh lành mạnh. Tuy nhiên, các văn bản pháp luật này chưa có điều khoản cụ thể để kiểm soát chặt chẽ tình trạng HĐQT chồng chéo, tạo ra khoảng trống pháp lý và tiềm ẩn nhiều rủi ro đối với thị trường.

Luật Doanh nghiệp 2020 là văn bản quan trọng quy định về tổ chức, quản lý và hoạt động của doanh nghiệp tại Việt Nam. Luật này đặt nền tảng cho cơ chế quản trị doanh nghiệp, với nhiều điều khoản nhằm đảm bảo tính minh bạch, trách nhiệm giải trình và kiểm soát xung đột lợi ích. Mặc dù vậy, Luật Doanh nghiệp 2020 chưa có quy định cụ thể cấm hoặc hạn chế HĐQT chồng chéo giữa các doanh nghiệp cạnh tranh, tức là một cá nhân có thể đồng thời giữ vị trí thành viên HĐQT hoặc giám đốc điều hành tại nhiều công ty hoạt động trong cùng lĩnh vực mà không bị giới hạn bởi pháp luật. Điều này có

thể dẫn đến nguy cơ một cá nhân hoặc một nhóm có thể kiểm soát nhiều doanh nghiệp cùng ngành, gây ảnh hưởng tiêu cực đến tính cạnh tranh của thị trường.

Mặc dù không cấm HĐQT chồng chéo nhưng Luật Doanh nghiệp 2020 có một số quy định nhằm kiểm soát xung đột lợi ích của thành viên HĐQT. Điều 165 quy định Trách nhiệm của thành viên HĐQT, Giám đốc hoặc Tổng giám đốc và người quản lý khác có trách nhiệm: "Thực hiện quyền và nghĩa vụ được giao một cách trung thực, cẩn trọng, tốt nhất nhằm bảo đảm lợi ích hợp pháp tối đa của công ty; trung thành với lợi ích của công ty và cổ đông; không lạm dụng địa vị, chức vụ và sử dụng thông tin, bí quyết, cơ hội kinh doanh, tài sản khác của công ty để tư lợi hoặc phục vụ lợi ích của tổ chức, cá nhân khác" [1]. Quy định này đặt ra nguyên tắc cơ bản rằng thành viên HĐQT phải ưu tiên lợi ích của doanh nghiệp mà họ đang phục vụ. Tuy nhiên, khi một cá nhân đồng thời giữ vị trí lãnh đạo tại hai công ty có quan hệ cạnh tranh, việc thực hiện nghĩa vụ này một cách khách quan sẽ gặp khó khăn.

Tại khoản 4 Điều 291 Nghị định 155/2020/NĐ-CP yêu cầu thành viên HĐQT phải công khai các giao dịch có thể gây xung đột lợi ích: "Thành viên HĐQT, thành viên Ban kiểm soát, Tổng giám đốc (Giám đốc) và người quản lý khác phải công khai các lợi ích liên quan theo quy định của Luật Doanh nghiệp và các văn bản pháp luật liên quan". Mặc dù quy định này giúp tăng tính minh bạch, nhưng lại không có cơ chế kiểm soát hiệu quả việc một cá nhân giữ vai trò lãnh đạo tại nhiều doanh nghiệp cạnh tranh. Việc công khai thông tin không đồng nghĩa với việc ngăn chặn các tác động tiêu cực từ HĐQT chồng chéo. Không có giới hạn về số lượng công ty mà một cá nhân có thể đồng thời làm thành viên HĐQT trừ trường hợp thành viên HĐQT của công ty đại chúng :"Thành viên HĐQT của một công ty đại chúng chỉ được đồng thời là thành viên HĐQT tại tối đa 05 công ty khác" [8]. Điều này mở ra khả năng một cá nhân có thể kiểm soát nhiều doanh nghiệp trong cùng một ngành, tạo ra các rủi ro về thao túng thị trường hoặc hạn chế cạnh tranh.

Hiện nay, Luật Cạnh tranh 2018 chưa có quy định cụ thể về việc hạn chế một cá nhân đồng thời giữ vị trí trong HĐQT của hai hay nhiều doanh nghiệp có cạnh tranh trực tiếp trên thị trường. Điều này dẫn đến một khoảng trống pháp lý quan trọng khi chưa có cơ chế kiểm soát xung đột lợi ích có thể phát sinh từ việc một cá nhân tham gia quản lý ở các doanh nghiệp đối thủ. Luật Cạnh tranh 2018 chỉ đưa ra các quy định chung về hành vi thỏa thuận hạn chế cạnh tranh tại Điều 11 và Điều 12, cũng như quy định về lạm dụng vị trí thống lĩnh và vị trí độc quyền tại Điều 27 và Điều 28. Tuy nhiên, các điều khoản này chủ yếu tập trung vào những hành vi cụ thể gây hạn chế cạnh tranh, chẳng hạn như thông đồng, thao túng giá cả, hoặc chia sẻ thị trường, mà không trực tiếp đề cập đến nguy cơ xung đột lợi ích có thể xảy ra khi một cá nhân có quyền chi phối hoặc tiếp cận thông tin chiến lược của nhiều doanh nghiệp đối thủ. Việc thiếu một quy định rõ ràng về vấn đề này có thể tạo điều kiện cho các hành vi cạnh tranh không lành mạnh, chẳng hạn như chia sẻ thông tin mật, điều phối hoạt động kinh doanh giữa các doanh nghiệp cạnh tranh hoặc lợi dụng vị trí trong Hội đồng quản để tác động đến chiến lược của đối thủ theo hướng có lợi cho một bên cụ thể. Điều này đặt ra yêu cầu cần xem xét bổ sung các quy định chi tiết hơn nhằm kiểm soát chặt chẽ nguy cơ chồng chéo trong quản trị doanh nghiệp, đặc biệt là đối với các doanh nghiệp có thị phần lớn hoặc hoạt động trong các ngành có tính cạnh tranh cao.

2.4. Đề xuất hoàn thiện pháp luật Việt Nam

Để nâng cao hiệu quả quản trị doanh nghiệp và hạn chế tình trạng chồng chéo quyền lực trong HĐQT, cần hoàn thiện các quy định pháp luật của thành viên HĐQT theo hướng chặt chẽ và minh bạch hơn. Có thể đề xuất một số giải pháp hoàn thiện pháp luật như sau:

2.4.1. Cần xây dựng các quy định giới hạn số lượng tối đa doanh nghiệp mà một cá nhân có thể đồng thời làm thành viên HĐQT, qua đó tránh tình trạng xung đột lợi ích và kiểm soát hiệu quả việc tập trung quyền lực, đặc biệt là các công ty trong cùng ngành hoặc có liên kết lợi ích.

2.4.2. Cần quy định rõ ràng về tiêu chuẩn và điều kiện đối với thành viên HĐQT chồng chéo nhằm đảm bảo họ có đủ năng lực, phẩm chất đạo đức và tính độc lập cần thiết. Việc này giúp nâng cao chất lượng quản trị và giảm thiểu rủi ro do các quyết định thiếu khách quan hoặc vì lợi ích cá nhân. Đồng thời, cần bổ sung quy định.

2.4.3. Cần có cơ chế kiểm soát xung đột lợi ích trong hoạt động của HĐQT chồng chéo. Yêu cầu các công ty niêm yết công khai thông tin về các thành viên HĐQT, bao gồm số lượng công ty mà họ đang giữ vị trí quản trị, để đảm bảo tính minh bạch và tránh tình trạng chồng chéo quyền lực. Áp dụng cơ chế buộc các thành viên HĐQT chồng chéo có liên quan trực tiếp đến giao dịch hoặc quyết định có thể gây xung đột lợi ích giữa các công ty mình là thành viên HĐQT không được biểu quyết, nhằm đảm bảo tính công bằng và khách quan.

2.4.4. Cần tăng cường vai trò giám sát của cơ quan quản lý nhà nước đối với hoạt động của HĐQT. Hệ thống pháp luật cần được hoàn thiện để trao quyền và trách nhiệm rõ ràng cho cơ quan phụ trách. Tham khảo kinh nghiệm từ Hoa Kỳ có sự tham Ủy ban Thương mại Liên bang (FTC) giám sát, nhằm ngăn chặn các hành vi có thể làm suy yếu thị trường và gây bất lợi cho người tiêu dùng. Cơ chế này bao gồm các biện pháp giám sát, điều tra, yêu cầu tự tuân thủ, xử phạt và phối hợp với Bộ Tư pháp Hoa Kỳ (DOJ) để đảm bảo hiệu quả thực thi.

2.4.5. Áp dụng công nghệ để xây dựng cơ sở dữ liệu giúp theo dõi tình trạng chồng chéo thành viên HĐQT giữa các doanh nghiệp cũng là một giải pháp cần thiết nhằm đảm bảo tính minh bạch trong quản trị công ty.

Việc học hỏi kinh nghiệm từ các quốc gia có hệ thống quản trị tiên tiến như Hoa Kỳ và Chile là một hướng đi quan trọng nhằm kiểm soát tình trạng chồng chéo trong HĐQT. Áp dụng các mô hình kiểm soát hiệu quả sẽ giúp nâng cao tính minh bạch, bảo vệ quyền lợi của nhà đầu tư và thúc đẩy sự phát triển bền vững của doanh nghiệp.

3. Kết luận

Từ những phân tích trên, có thể thấy rằng việc kiểm soát HĐQT chồng chéo là một yêu cầu cấp thiết để đảm bảo tính minh bạch và công bằng trong môi trường kinh doanh. Trong bối cảnh pháp luật Việt Nam chưa có quy định cụ thể về vấn đề này, việc học hỏi kinh nghiệm từ các quốc gia như Hoa Kỳ và Chile sẽ giúp xây dựng cơ chế kiểm soát hiệu quả, ngăn chặn xung đột lợi ích và thao túng thị trường. Một khung pháp lý hoàn chỉnh không chỉ bảo vệ lợi ích của doanh nghiệp và cổ đông mà còn góp phần thúc đẩy sự phát triển bền vững của nền kinh tế. Do đó, cần sớm nghiên cứu và ban hành các quy định phù hợp nhằm nâng cao chất lượng quản trị doanh nghiệp, đảm bảo môi trường kinh doanh minh bạch, lành mạnh và tuân thủ các thông lệ quốc tế.

Tài liệu tham khảo

[1] Quốc hội (2020), *Luật Doanh nghiệp số 59/2020/QH14.*

[2] James Chen (2022), *Interlocking Directorates: What it Means, How it Works (tạm dịch: Hội đồng qản trị chồng chéo: Định nghĩa và cách thức hoạt động)*, nguồn: https://www.investopedia.com/terms/i/interlocking-directorates.asp, truy cập ngày 25/2/2025.

[3] US Federal Trade Commission (2024), *FTC Announces 2024 Jurisdictional Threshold Updates for Interlocking Directorates (tạm dịch: FTC công bố cập nhật ngưỡng quyền tài phán năm 2024 đối với các hội đồng quản trị chồng chéo)*, nguồn: https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2024/01/ftc-announces-2024-jurisdictional-threshold-updates-interlocking-directorates?utm_source.com, truy cập 10/3/2025.

[4] US Federal Trade Commission, *Interlocking directorates (tạm dịch: Hội đồng quản trị chồng chéo)*, nguồn: https://www.ftc.gov/terms/interlocking-directorates?utm_source=.com, Truy cập 10/3/2025.

[5] Ủy ban cạnh tranh quốc gia (2024), *Chile siết chặt kiểm soát hội đồng quản trị chồng chéo: Bài học cho Việt Nam trong quản trị cạnh tranh*, nguồn: https://www.bvntd.gov.vn/tintuc_sukien/chile-siet-chat-kiem-soat-hoi-dong-quan-tri-chong-cheo-bai-hoc-cho-viet-nam-trong-quan-tri-canh-tranh/, truy cập 11/3/2025.